

KSUC-P-064

คติความเชื่อพญานาคในพุทธศาสนาและงานศิลปกรรมลุ่มน้ำโขง

สิริยาพร สาสิทธิ์ และ วิสิษฐ์ คิดคำส่วน

สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคในพุทธศาสนาและงานศิลปกรรมลุ่มน้ำโขง โดยจะศึกษาตัวตนและความสำคัญของพญานาคต่อวิถีความเชื่อที่ก่อเกิดเป็นประเพณี พิธีกรรม และปรากฏงานศิลปกรรมในวัด หรือสถานในลุ่มวัฒนธรรมล้านช้าง และอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำโขงสองฝั่ง โดยมีการศึกษาภาคสนามในงานศิลปกรรมของวัดในพื้นที่ สปป.ลาว และภาคอีสานของไทยหลายจังหวัดจนเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาของหัวข้อ จากนั้นจึงค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ และสรุปผลผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคนั้นปรากฏอยู่ในดินแดนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งแต่ตอนใต้มณฑลยูนนานของจีนลงมาจนถึงปากแม่น้ำ การบูชาพญานาคจึงกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามวิถีความเชื่อของคนลุ่มแม่น้ำ การให้สัญลักษณ์ของพญานาคจึงถูกพัฒนาออกมาในงานศิลปะรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในวัดและสถานต่าง ๆ ที่เราจะเห็นภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม โดยการสร้างรูปเคารพผ่านงานศิลปะซึ่งมาจากคติความเชื่อที่ปฏิบัติตามกันมา จนก่อเกิดมาเป็นประเพณี พิธีกรรม ในพุทธศาสนา เป็นกลวิธีที่สำคัญที่ใช้ในกระบวนการสืบทอดเพื่อเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้คนมีระบบความเชื่อต่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้แล้วความคิดความเชื่อนั้นได้ถูกแสดงออกมาเป็นรูปธรรมอย่างไร พิธีกรรมที่ทำให้ระบบความเชื่อของพุทธศาสนาและการนับถือผีได้ทำให้คติความเชื่อเรื่องพญานาคมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: คติความเชื่อ พญานาค ศิลปกรรมลุ่มน้ำโขง